

Haydi, Sosyal Bilimleri Şöyle Bir Silkeleyelim!*

Nicholas A. Christakis

Çeviri: Kaan Bodur

Yirmi beş yıl önce mezun olduğumda şu anda varlığını sürdürmeyen doğa bilimleri bölümleri bulunuyordu. Anatomi, Histoloji, Biyokimya ve Fizyoloji bölümleri kaybolurken bunlar yenilikçi kök hücre biyolojisi, sistem biyolojisi, nörobiyoloji ve moleküler biyofizik gibi yenilikçi bölümler ile yer değiştirdi. Darwin'den ilhamla şunu söyleyebiliriz ki doğa bilimleri zamanla evrimleşiyor. Kopyalama tekniklerinin kusursuzlaşması kök hücre biyolojisine yol açarken bilgisayar bilimlerindeki ilerlemeler sistem biyolojisine katkı sundu. Üniversite bölümleri ve branşları da dâhil olmak üzere bütün bu yeni araştırma alanları varlıklarını yeni buluş ve yeni gereçlere borçlular.

Öteki tarafta ise sosyal bilimler yerinde saydı. Neredeyse yüz yıldır süregelen belli başlı temel akademik disiplin ve bölümleri sunmaya devam ediyor: Sosyoloji, ekonomi, antropoloji, psikoloji ve siyasal bilimler. Bu, sadece sıkıcı olmakla kalmayıp aynı zamanda üretkenliği engelleyen, en son bilimsel ilerlemeler ile uğraşı kısıtlayan ve yeni yararlı bilgilerin ortaya çıkarılmasının karşısında duran bir hâl alıyor. Böyle bir atalet hâli gereksiz bir güvensizlik ve muhafazakârlık aksettirirken aslında neden sosyal bilimler doğa bilimleri kadar prestij sahibi olmayışını da açıklıyor.

Vatandaşların, siyasilere ve üniversite başlıklarının sosyal bilimlere karşı sahip oldukları güvensizliğinin bir sebebi, sosyal bilimcilerin çoğu zaman zafer ilan etme şansını kaçırmaları ve sınırları aşarak ilerlemeyi başaramamalarıdır. Doğa bilimcileri gibi şunu söyleyebilmeliler: “Bu konu hakkında makul derecede kesinliğe sahip bulgulara ulaştık ve artık şimdi daha heyecan verici alanlara yöneliyoruz”. Fakat yapmıyorlar.

Önerdiğim şey sosyal bilimcilerin öğretmeyi bırakıp tekel güçleri, etnik fişleme, sağıktaki eşitsizlikler gibi konuları araştırmaları değil. Herkes tekelin pazarlar için kötü olduğunu, insanların etnik ön yargılara sahip olduğunu ve hastalıkların sosyal sınıflarda eşitsiz biçimde yayıldığını bilir. Bu tip konularda sürekli olarak yapılan benzer çalışmaların verimi azalıyor. Defalarca bu fenomenleri gözlemlemek onları düzeltmeye de yardım etmiyor.

Bu yüzden sosyal bilimciler yerleşik konulara küçük bir muhafıza birliği ayırıp güçlerinin büyük bir bölümünü sosyal nörobilim, davranışsal ekonomi, evrimsel psikoloji ve sosyal epigenetik gibi, tesadüfi denilemeyecek bir şekilde doğa bilimleri ve sosyal bilimler kesişim noktalarında bulunan yeni

* **Orijinal Kaynak:** Christakis, Nicholas A. (2013, July 19). “[Let’s Shake Up the Social Sciences](#)”, *The New York Times*.

Atf Şekli: Christakis, Nicholas A. (2015, Ağustos 10). “Haydi, Sosyal Bilimleri Şöyle Bir Silkeleyelim!”, Çev. Kaan Bodur, *sosyalbilimler.org*, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/sosyal-bilimleri-silkelemek>

alanlarda mevzilendirmeliler. Bu anlamda örneğin davranışsal ekonomi klasik ekonomiyi radikal bir şekilde yeniden şekillendirmek amacıyla psikolojiyi kullanmıştır.

Böylesi disiplinler arası gayretler aynı zamanda kronik hastalıklar, enerji tasarrufu, yaygın hastalıklar, kuşaklar arası yoksulluk ve iktisadi krizler hakkında kullanışlı iç görüler üretiyor. Örneğin; insanlar arasındaki sosyal ağların yapısının ve işleyişinin daha iyi anlaşılması, toplumsal sistem içerisinde hangi bireylerin virüslerin ya da fikirlerin yayılmasında daha büyük bir etkiye sahip olduğunu anlamamıza yardım eder. Sonuç olarak, şu an bulunduğumuz noktada kırsal kesimdeki aşılama uygulamaları ve şehirli okul çocuklarının emniyet kemeri kullanımı gibi istenen uygulamaların benimsenmesinin yaygınlaşmasını düzenleyecek yeni yöntemlere sahibiz.

Yüzleştiğimiz problemlerin genişlik ve karmaşıklığını, bunun yanında 21. yüzyıl biliminin yeniliğini de yansıtabilen sosyal bilim bölümleri oluşturmanın zamanı geldi. Bunlar biyososyal bilimler, iletişim ağı bilimleri, nöroekonomi, davranışsal genetik ve hesaplamalı sosyal bilimleri içerecektir. Bilim ilerledikçe, önünde sonunda bu bölümler kendi kendilerine ayrılacak ya da biçim değiştireceklerdir.

Son dönemde yaşanan bazı gelişmeler içerisinde potansiyel barındırıyor. Yale Üniversitesi, Jackson Küresel İlişkiler Enstitüsü uluslararası meseleler ile ilgili çalışmalarında çeşitli sosyal bilim disiplinlerine başvuruyor ve yeni bir bölüm sunuyor. Harvard'da ise modern genetiğe dayalı olan fiziksel antropolojinin alt disiplini, evrimsel biyoloji departmanı oluşturulmak üzere antropoloji bölümünden ayrıldı. Fakat yine de bu gayretler yeni türler meydana getirmekten ziyade sürüden ayrılan ufak kesimler olarak ilerliyor. Henüz sosyal bilimlerin temel DNA'sını değiştirmiş değiliz. Gerçi bu yöndeki çabalarımız da başarısız olsak bile doğa bilimlerinden hakkıyla, istifade edilebilecek şekilde aktarılabilmiş konuları sosyal bilimlerin kapsamına dahil edebiliriz.

Yeni sosyal bilim ana bilim dalları, pedagojinin yeni yöntemlerini kullanarak öğrencileri daha iyi eğitmekte yardımcı da olabilir. Örneğin; doğa bilimleri öğrencileri ilk yıllarından itibaren laboratuvar deneyleri yapmaya başlarlar. Bu, neden sosyal bilim öğrencileri için yaygın bir durum değildir? Bir öğrenci sosyal bir fenomeni öğrenme aşamasında neden laboratuvara girip inceleme yapmasın — Pazarlar nasıl doygunluğa ulaşır, insanlar nasıl iş birliği yaparlar, toplumsal bağlar nasıl şekillenir? Günümüzde yeni buluşlar bunları uygulanabilir kılıyor. Artık interneti kullanarak binlerce insanın katılımıyla randomize deneyler yapmak mümkün. Bu şu aşamada radikal görünüyor çünkü mevcut sosyal bilim bölümleri bu şekilde öğretmek üzere düzenlemedi.

Geçtiğimiz yüzyılda insanlar önemli sorunlarını çözüme kavuşturmak amacıyla fizik ve biyolojiden faydalandılar. Sosyal bilimler de insanlığın refahı için aynı düzeyde umut vadediyor; yaşam kalitemiz, bireysel ve toplumsal davranışlarımız üzerinde daha derin anlayış sahibi olmamızla yükseltilebilir. Fakat bu ümidi gerçekleştirmek için sosyal bilimlerin geleneksel yapılarını günümüz entelektüel dünyası ile bağdaştırması gerekiyor.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için **sosyalbilimler.org/hakkında** sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da **@sosbilorg** kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten aboneliği olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna **t.me/sosbilorg** adresinden katılabilirsiniz.